

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий центр перепідготовки та заочного навчання**

СІЧЕВСЬКА Анастасія Олександрівна

**«АДМІНІСТРУВАННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ: СУЧАСНИЙ
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»
(на матеріалах ГУ ДПС у Чернігівській області)**

**Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
ОПП «Облік і оподаткування»**

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»**

Чернігів 2023

Робота виконана на кафедрі економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: к.е.н., доцент КЛИМЕНКО Тетяна Вікторівна, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка»

Рецензент: Головний державний інспектор Чернігівського відділу податків і зборів з фізичних осіб та проведення камеральних перевірок управління оподаткування фізичних осіб ГУ ДПС у Чернігівській області
Сиз Оксана Михайлівна

Захист відбудеться «19» грудня 2023 р. о 9.00 год. на засіданні Екзаменаційної комісії у Національному університеті «Чернігівська політехніка»

Завідувач кафедри економіки,
обліку і оподаткування
д.е.н., професор

Дерій Ж.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Загальнодержавні та місцеві податки і збори формують значну частину доходів бюджетів різних рівнів та використовуються на фінансування державних витрат і потреб територіальних громад. У рамках реалізації адміністративної реформи передбачена податкова децентралізація, яка полягає у фінансуванні більшої повноважень, які покладені на органи місцевого самоврядування, в тому числі за рахунок формування власних податкових надходжень. Особливе місце в системі оподаткування на рівні регіонів посідає єдиний податок, мета справляння якого полягає не тільки в акумуляції доходів до місцевих бюджетів, але й стимулюванні малого бізнесу активізувати свою діяльність і розвиватися, створюючи нові робочі місця, забезпечуючи населення та юридичних осіб необхідною продукцією, товарами, послугами тощо. Це обумовлює необхідність забезпечення функціонування якісної системи адміністрування єдиного податку, що забезпечуватиме ефективне надходження податку до місцевих бюджетів, спрощення самої процедури адміністрування.

Теоретичні та практичні питання місцевого оподаткування досліджували вітчизняні науковці, серед яких: В. Андрущенко, Н. Атаманчук, В. Геєць, О. Дем'янчук, О. Кириленко, І. Луніна, А. Соколовська, В. Письменний та інші. Шляхам вирішення проблем адміністрування податків і зборів присвячені наукові напрацювання таких учених, як: З. Варналій, А. Крисоватий, В. Мельник, В. Опарін, О. Тимченко, В. Федосов, К. Швабій та інших. Проте маємо зауважити, що незважаючи на ґрунтовні дослідження, присвячені особливостям адміністрування місцевих податків і зборів, залишається потреба у вдосконаленні системи податкового адміністрування з урахуванням викликів сьогодення, коли держава через систему оподаткування та адміністрування має стимулювати економічний розвиток малого бізнесу в умовах воєнного стану, що й обумовлює актуальність, мету та завдання дослідження.

Метою дослідження є дослідження теоретико-методичних та практичних аспектів адміністрування єдиного податку в Україні та розробка рекомендацій щодо вдосконалення його інструментарію.

Для досягнення вказаної мети в ході дослідження поставлені й вирішені такі завдання:

- дослідити сутність та принципи податкового адміністрування, в тому числі адміністрування єдиного податку;
- розглянути основні інструменти податкового адміністрування єдиного податку органами ДПС України;
- узагальнити нормативно-правове забезпечення адміністрування єдиного податку в Україні;
- оцінити ефективність адміністрування єдиного податку в Україні;
- розглянути процедури податкового контролю єдиного податку;
- проаналізувати динаміку податкових надходжень з єдиного податку за даними ГУ Державної податкової служби у Чернігівській області;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення системи адміністрування єдиного податку в Україні.

Об'єктом дослідження є процес адміністрування єдиного податку в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні засади адміністрування єдиного податку в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження використана сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, серед яких: *аналіз, синтез, наукове узагальнення, порівняльний метод* – при дослідженні сутності адміністрування податків і зборів, особливостей організації адміністрування єдиного податку, аналізі надходжень до бюджету від єдиного податку; *структурно-логічний метод і критичний аналіз* – при дослідженні нормативно-правового забезпечення адміністрування єдиним податком в Україні; *системний підхід* – при дослідженні процедур та ефективності адміністрування єдиного податку; *табличний і графічний методи* – для унаочнення статистичного матеріалу щодо податкових надходження, схематичного узагальнення результатів дослідження тощо.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти, які регулюють питання адміністрування єдиного податку в Україні, статистичні дані щодо надходження до бюджету від єдиного податку, дані Головного управління Державної податкової служби України, наукові роботи вітчизняних учених, у яких висвітлений об'єкт дослідження тощо.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати проведеного дослідження спрямовані на вдосконалення процедур адміністрування єдиного податку в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи доповідалися і обговорювалися на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (м. Чернігів, НУ «Чернігівська політехніка», 27 листопада 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковані тези доповіді:

Січевська А.О. Адміністрування єдиного податку: сучасний стан та перспективи розвитку. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : тези IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 27 листоп. 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 138 с. С. 84-85.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Основний зміст роботи викладено на 90 сторінках друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 8 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел налічує 74 найменування, поданих на 8 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційне забезпечення дослідження, визначене практичне значення його результатів, а також подано структуру роботи.

У першому розділі «Теоретичні аспекти адміністрування єдиного податку в Україні» досліджено сутність адміністрування податків і зборів, його місце у системі податкових правовідносин, визначені принципи та функції. Наведені особливості організації адміністрування єдиного податку в Україні, його нормативно-правове забезпечення.

Визначене місце адміністрування податків і зборів у системі податкових відносин, яке як організаційно-управлінська система реалізації податкових відносин включає сукупність функцій, форм і методів, використання яких має сприяти забезпеченню в повному обсязі надходженню податків до бюджетів усіх рівнів. Податкове адміністрування, зазвичай, розглядається: процес утримання податків і зборів та регулювання відносин, які виникають в цьому процесі; податковий контроль, що здійснюється податковими органами, та спрямований на недопущення та попередження податкових правопорушень; правове регулювання взаємовідносин між платниками податків і податковими органами; управління податковою системою.

Встановлено, що адміністрування єдиного податку є важливим елементом податкової політики держави, що сприяє підвищенню надходжень до бюджету та розвитку малого бізнесу в Україні. Повноваження щодо адміністрування податків і зборів покладені на Державну податкову службу України.

Спрощена система оподаткування є певним режимом оподаткування, який надається окремим категоріям платників податків з метою спрощення процедур оподаткування та зменшення податкового тягаря, що спрямоване на підтримку та сприяння розвитку малого бізнесу. Основні риси спрощеної системи оподаткування: спрощений облік та звітування; зменшені обов'язки звітування; спеціальні пільги; обмежений обсяг оподаткування.

Охарактеризовані принципи, на яких має ґрунтуватися адміністрування єдиного податку: простота та зрозумілість; прозорість та відкритість; справедливість та рівність; ефективність та економічна доцільність; гнучкість та адаптивність; автоматизація та використання ІТ-технологій; контроль і аудит; консультування та підтримка; заохочення дотримання; зміни та оптимізація.

Визначені документи та податкова звітність з єдиного податку, зокрема, заява про застосування спрощеної системи оподаткування, податкова декларація єдиного податку за групами платників. Обґрунтовано, що забезпечення належного документування сприяє правильному визначенню податкового зобов'язання та спрощує роботу контролюючих органів у ході реалізації контрольних процедур.

Розглянуто зарубіжний досвід справляння єдиного податку, зокрема країн ЄС, що дозволило узагальнити спільні риси в системі його адміністрування в цих країнах: проста система оподаткування; ефективний контроль; прозорість;

єдиний податок є ефективним інструментом для спрощення системи оподаткування та підтримки малих підприємств.

Охарактеризовані основні функції Державної податкової служби України у сфері адміністрування єдиного податку, серед яких виділені: реєстрація платників єдиного податку; визначення порядку сплати єдиного податку; проведення перевірок платників єдиного податку; застосування санкцій до платників єдиного податку за порушення податкового законодавства.

Наведені особливості та принципи функціонування електронного кабінету платника податків, визначені переваги його використання для платника податків (подання заяви на відкриття рахунку або його закриття; формування електронних розрахункових документів з накладанням кваліфікованого електронного підпису платника податків; надання повної історії сплат по кожному податку чи збору платника та ін.), а також можливості для контролюючих органів (отримання інформації про платника податків, звірка розрахунків платників податків з державним і місцевими бюджетами, перегляд інформації про податкові накладні/розрахунки коригування, взяття / зняття з обліку платника податків тощо).

Податковий кодекс України, який є основним документом, який визначає загальні принципи та правила оподаткування в Україні, в тому числі, в главі 1 «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності» визначені основні відомості щодо нарахування та сплати єдиного податку. Окрім, цього в систему нормативно-правового забезпечення адміністрування єдиного податку входять: закони та постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів України як додаткові законодавчі акти, які уточнюють окремі положення та вимоги, визначені в ПКУ; нормативні акти Державної податкової служби України як внутрішні документи, які деталізують процедури збору, контролю та обліку податків, а також встановлюють внутрішні стандарти та вимоги; норми міжнародних угод та конвенцій з питань оподаткування, які застосовують у тих випадках, коли платник податків має міжнародну діяльність.

У другому розділі роботи «Дослідження ефективності адміністрування єдиного податку в Україні» наведена особливості діяльності, завдання та функції ГУ ДПС у Чернігівській області, охарактеризовано порядок адміністрування єдиного податку, в тому числі в умовах воєнного стану, розглянуто методику проведення податкового контролю єдиного податку, проаналізовано надходження єдиного податку до Зведеного бюджету України та Чернігівської області.

Об'єкт дослідження розглянуто на матеріалах Головного управління Державної податкової служби у Чернігівській області, яке здійснює реалізацію державної податкової політики на території Чернігівської області та діє на підставі відповідного Положення, затвердженого наказом ДПС України. Узагальнені мета та функції цього контролюючого органу, сукупність заходів, які реалізуються в рамках виконання визначених функцій.

Встановлено, що ГУ ДПС у Чернігівській області проводить активну роботу з контролю за дотриманням податкового законодавства на основі таких методів контролю: планові та позапланові перевірки платників податків. Проте, вплив

карантинних обмежень через епідемію Covid та введення воєнного стану в Україні вплинуло на контрольні функції цього органу, зокрема, змінами до чинного законодавства введені обмеження щодо проведення перевірок, так зменшилась кількість документальних планових виїзних і фактичних перевірок. Протягом досліджуваного періоду скоротилась кількість взятих на облік за рік платників податків.

Єдиний податок – основний підприємницький податок, що сплачують суб'єкти господарської діяльності на спрощеній системі оподаткування, порядок його нарахування, сплати та адміністрування регулюються нормами чинного законодавства. Охарактеризовані групи платників єдиного податку, для яких наведені особливості сплати, поданні звітності, штрафні санкції, які накладаються на платника, який знаходиться на спрощеній системі оподаткування, при не сплаті податку або умисному уникненню.

Зважаючи на зміни, які були внесені до ПКУ у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні, наведена порівняльна характеристика порядку нарахування та ставок єдиного податку фізичними особами – підприємцями в умовах воєнного стану, в тому числі, у випадку мобілізації ФОП. Так, виявлено, що мобілізована ФОП фізична останні не сплачує єдиний податок за весь строк військової служби; платники єдиного податку I та II групи мали можливість не сплачувати єдиний податок з 01.04.2022 до 01.08.2023; платники єдиного податку III групи неплатники ПДВ могли скористатися особливими умовами оподаткування за ставкою 2%.

Визначені умови переходу платників єдиного податку з однієї групи в іншу, а також визначені нормами чинного законодавства штрафні санкції за несплату цього податку, зокрема, в розрізі випадків, коли виявлене неумисне прострочення сплати чи його недоплата, або якщо платник єдиного податку навмисно не сплачує або ж не доплачує податок.

Згідно норм ПКУ, ставки єдиного податку встановлюються органами місцевого самоврядування. Розглянуто на прикладі Чернігівської міської територіальної громади порядок нарахування та сплати податків, зокрема Чернігівською міською радою затверджене Положення про єдиний податок, у якому наведено визначення основних понять, платників податків за групами в межах норм ПКУ та порядок віднесення суб'єктів господарювання до цих груп, ставки та порядок обчислення єдиного податку, податковий період, порядок нарахування та строки його сплати, особливості ведення обліку та складання звітності платниками єдиного податку, їх відповідальність та контроль за стягненням цього податку. Визначені розміри ставок єдиного податку, які затверджені рішенням Чернігівської міської ради на період до 31.12.2024.

Податковий контроль є складовою державного фінансового контролю, що передбачає використання набору спеціальних методологічних прийомів, форм і методів під час проведення контрольних процесів і процедур. Охарактеризовані основні нормативно-правові акти, які регулюють питання податкового контролю з боку контролюючих органів. Визначено, що метою податкового контролю єдиного податку є забезпечення своєчасного, повного та точного нарахування, сплати (перерахування) єдиного податку, а також дотримання платниками

єдиного податку вимог чинного податкового законодавства.

Наведені об'єкти податкового контролю єдиного податку, до яких віднесені: доходи та об'єкти оподаткування платників єдиного податку, податкові декларації, звіти та інші документи, що подаються платниками єдиного податку, реєстри та облікові дані платників єдиного податку, інформація про платників єдиного податку, яка міститься в базах даних органів державної податкової служби. Охарактеризовано інструментарій проведення податкового контролю єдиного податку відносяться: планові перевірки, позапланові перевірки, виїзні, невиїзні, інспектування окремих питань діяльності платників єдиного податку. Визначені особливості проведення перевірки суб'єктів підприємницької діяльності на спрощеній системі оподаткування під час воєнного стану.

За результатами дослідження планових і фактичних надходжень єдиного податку до Зведеного бюджету України протягом 2020-2022 років встановлено, що в 2022 році через початок повномасштабне вторгнення на територію України рф ділова активність в країні деякою мірою уповільнилася, в результаті спостерігалось недовиконання плану з цього податку. Найбільші надходження бюджету отримали від єдиного податку з фізичних осіб, при цьому стрімке скорочення надходжень – по єдиному податку з сільськогосподарських товаровиробників.

Дослідження податкових надходжень до Зведеного бюджету Чернігівської області показало як збільшення доходів у цілому, так і податкових надходжень (у структурі доходів займали 2/3) за рахунок податку на доходи фізичних осіб, який у структурі податкових надходжень займав $\frac{3}{4}$. По більшості місцевих податків і зборів спостерігалось скорочення надходжень, при цьому виявлено, що найбільше податкових надходжень сплачено платниками, які задіяні у сфері оборони, державного управління, освіти та охорони здоров'я.

Встановлено скорочення частки єдиного податку в структурі Зведеного бюджету Чернігівської області, яка склала в 2022 році менше 7%, проте обсяг надходжень від нього збільшився у порівнянні з 2020 роком, проте скоротився порівняно з 2021 роком. Найбільші надходження були від єдиного податку з фізичних осіб, які зросли, а їх частка перевищила 2/3, найменші надходження – від єдиного податку з юридичних осіб, обсяг надходжень від якого також збільшився. Натомість, скорочення надходжень спостерігалось від єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників, щодо деяких їх категорій впроваджувався пільговий режим, зокрема через неможливість використання земельних ділянок, які є «засміченні» через ведення там бойових дій або через постійні обстріли прикордонних територій. За результатами дослідження констатована необхідність вдосконалення інструментарію адміністрування єдиного податку, що сприятиме нарощуванню податкових надходжень від єдиного податку.

У третьому розділі «Удосконалення процесу адміністрування єдиного податку в Україні» узагальнені пропозиції із удосконалення процедур адміністрування єдиного податку, наведені стратегічні напрями забезпечення їх ефективності та критерії оцінювання якості та інші рекомендації, що сприятимуть підвищенню довіри до податкових органів, запобіганню та протидії правопорушенням, а

також наповненню місцевих бюджетів за рахунок надходження єдиного податку.

Стійкість та стабільність наповнення доходної частини державного й місцевих бюджетів за рахунок податковими платежів, своєчасність виявлення та запровадження механізмів попередження податкових правопорушень, надання якісних послуг та забезпечення належних умов платникам податків сприяє ефективному податковому адмініструванню. Це дозволило обґрунтувати стратегічні напрями забезпечення ефективної системи адміністрування єдиного податку, що реалізуються на основі оптимізації процедур адміністрування єдиного податку та розвитку взаємодії податкових органів та платників єдиного податку.

Узагальнені критеріїв оцінювання ефективності та якості адміністрування єдиного податку на основі на основі сукупності показників, що дозволяє оцінити рівень сплати єдиного податку; рівень зниження податкового боргу; рівень досудового врегулювання податкових спорів та частка рішень, прийнятих на користь контролюючих органів; рівень навантаження на інспекторів податкового органу та ін. Ці показники можуть бути покладені в основу економетричної моделі оцінювання якості адміністрування єдиного податку, що дозволить аналізувати зміни якості процесу адміністрування, будувати проводити рейтингування податкових органів за рівнем якості адміністрування єдиного податку; підвищувати якість адміністрування єдиного податку.

Доведена необхідність постійного підвищення ефективності кадрової політики за рахунок активізація роботи із закладами вищої освіти щодо підготовки та перепідготовки кадрів, які відповідають вимогам автоматизованого податкового контролю, що дозволить забезпечити підвищення ефективності податкового контролю та ефективне консультуванню платників податків.

Обґрунтована важливість якісного відбору платників єдиного податку з юридичних осіб щодо виїзної податкової перевірки на основі моніторингу його фінансово-господарської діяльності, в рамках запропонованих етапів, на кожному з яких виділені відповідні заходи та результат його реалізації.

Наведені критерії, на основі яких платник єдиного податку може самостійно оцінити ймовірність включення в план перевірок платники податків, ці критерії можуть бути базою для оцінювання ризику вчинення податкових правопорушень. Запропонована характеристика критеріїв ризику вчинення податкових правопорушень, зокрема на основі дослідження фінансових результатів, рентабельності, співвідношення доходів і витрат, середньомісячної заробітної плати, особливостей застосування спрощеної системи оподаткування, місцезнаходження. Також застосування цих критеріїв дозволить виявляти платників єдиного податку з високим ризиком вчинення податкових правопорушень, підвищити якість податкового контролю.

З метою підвищення податкового контролю запропоновано низку контрольних процедур на стадіях реєстрації, функціонування та припинення діяльності платників єдиного податку, що дозволить мінімізувати ризики реєстрації та обліку несумлінних платників єдиного податку.

На основі дослідження результатів опитування українців щодо мотивів ухилення від сплати податків та з метою підвищення податкової культури суспільства рекомендовано проведення цілеспрямованої роботи з правового

виховання майбутніх платників податків зі шкільного віку за рахунок розробки та реалізації цільової програми щодо підвищення податкової грамотності, розробку інформаційних матеріалів, освітніх програм навчання та консультування платників податків, роз'яснення податкового законодавства. Можливе залучення громадськості до адміністрування єдиного податку шляхом їх участі у консультаційних органах, проведення громадських слухань.

Для збільшення надходжень з єдиного податку до місцевих бюджетів, покращення податкової культури; формування довіри до податкової системи, запропоновано запровадити податкову амністію платникам єдиного податку, визначені умови її запровадження, зокрема: обмежений термін; поширення тільки на певні податки; поширення на певні періоди.

Визначені основні напрями вдосконалення адміністрування єдиного податку, виявлення і запобігання податковим правопорушенням в умовах діджиталізації суспільства, зокрема: використання штучного інтелекту; застосування блокчейну для зберігання та обміну інформацією про єдиний податок; розробка мобільного застосунку для платників єдиного податку; використання гейміфікації для підвищення мотивації платників єдиного податку до дотримання податкового законодавства; використання технології віртуальної реальності (VR) для проведення навчання платників єдиного податку щодо податкового законодавства; стимулювання електронних платежів. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності та автоматизації процесів комунікації платників податків з контролюючими органами, а також запобіганню та протидії правопорушенням у сфері оподаткування й адміністрування податків.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного узагальнення та систематизації теоретико-методичних і практичних аспектів адміністрування єдиного податку зроблені такі висновки:

1. На основі дослідження сутності адміністрування податків і зборів визначена його місце у системі податкових відносин, яке як організаційно-управлінська система реалізації податкових відносин включає сукупність функцій, форм і методів, використання яких має сприяти забезпеченню в повному обсязі надходженню податків до бюджетів усіх рівнів. Адміністрування єдиного податку є важливим елементом податкової політики держави, що сприяє підвищенню надходжень до бюджету та розвитку малого бізнесу в Україні. Повноваження щодо адміністрування податків і зборів покладені на Державну податкову службу України.

2. Досліджена мета та особливості провадження спрощеної системи оподаткування як певного режиму оподаткування, який надається окремим категоріям платників податків з метою спрощення процедур оподаткування та зменшення податкового тягаря, що спрямоване на підтримку та сприяння розвитку малого бізнесу. Основні риси спрощеної системи оподаткування: спрощений облік та звітування; зменшені обов'язки звітування; спеціальні пільги; обмежений обсяг оподаткування.

3. Встановлено, що адміністрування єдиного податку – це складний та важливий процес, що визначається комплексом понять і принципів, які спрямовані на ефективне та справедливе збирання податків від різних об'єктів оподаткування. Охарактеризовані документи та податкова звітність з єдиного податку, зокрема, заява про застосування спрощеної системи оподаткування, податкова декларація єдиного податку за групами платників. Також за результатами дослідження зарубіжного досвіду справляння єдиного податку, зокрема країн ЄС, узагальнені спільні риси в системі його адміністрування в цих країнах: проста система оподаткування; ефективний контроль; прозорість; єдиний податок є ефективним інструментом для спрощення системи оподаткування та підтримки малих підприємств.

4. Охарактеризовані основні функції Державної податкової служби України у сфері адміністрування єдиного податку та наведені особливості і принципи функціонування електронного кабінету платника податків, визначені переваги його використання для платника податків та можливості для контролюючих органів.

5. Констатовано, що Податковий кодекс України є основним документом, який визначає загальні принципи та правила оподаткування в Україні, в тому числі щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, в якому визначені основні відомості щодо нарахування та сплати єдиного податку. Окрім, цього в систему нормативно-правового забезпечення адміністрування єдиного податку входять: закони та постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів України, які уточнюють окремі положення та вимоги, визначені в ПКУ; нормативні акти ДПС України, які деталізують процедури збору, контролю та обліку податків, а також встановлюють внутрішні стандарти та вимоги; норми міжнародних угод та конвенцій з питань

оподаткування.

6. Об'єкт дослідження розглянуто на матеріалах Головного управління Державної податкової служби у Чернігівській області, яке здійснює реалізацію державної податкової політики на території Чернігівської області. Виявлено, що контролюючий орган проводить активну роботу з контролю за дотриманням податкового законодавства. Проте, вплив карантинних обмежень через епідемію Covid та введення воєнного стану в Україні вплинуло на його контрольні функції, зокрема, змінами до чинного законодавства введені обмеження щодо проведення перевірок. Протягом досліджуваного періоду скоротилась кількість взятих на облік за рік платників податків.

7. Охарактеризовані групи платників єдиного податку, для яких наведені особливості сплати, поданні звітності, штрафні санкції, які накладаються на платника, який знаходиться на спрощеній системі оподаткування, при не сплаті податку або умисному уникненню. Наведена порівняльна характеристика порядку нарахування та ставок єдиного податку фізичними особами – підприємцями в умовах воєнного стану. Визначені умови переходу платників єдиного податку з однієї групи в іншу, а також визначені нормами чинного законодавства штрафні санкції за несплату цього податку. Також на прикладі Чернігівської міської територіальної громади розглянуто порядок нарахування та сплати єдиного податку.

8. Охарактеризовані основні нормативно-правові акти, які регулюють питання податкового контролю платників єдиного податку з боку контролюючих органів, та інструментарій проведення такого контролю. Визначені особливості проведення перевірки суб'єктів підприємницької діяльності на спрощеній системі оподаткування під час воєнного стану.

9. Дослідження надходжень єдиного податку до Зведеного бюджету України протягом 2020-2022 років встановлено, що в 2022 році через початок повномасштабне вторгнення на територію України РФ ділова активність в країні деякою мірою уповільнилася, в результаті спостерігалось недовиконання плану з цього податку. Щодо Зведеного бюджету Чернігівської області, то встановлено скорочення частки єдиного податку в його структурі, проте обсяг надходжень від нього збільшився у порівнянні з 2020 роком, проте скоротився порівняно з 2021 роком. Найбільші надходження були від єдиного податку з фізичних осіб, які зросли, найменші надходження – від єдиного податку з юридичних осіб, обсяг надходжень від якого також збільшився, натомість, скорочення надходжень спостерігалось від єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників через негативні наслідки воєнних дій.

10. Обґрунтовані стратегічні напрями забезпечення ефективної системи адміністрування єдиного податку, що реалізуються на основі оптимізації процедур адміністрування єдиного податку та розвитку взаємодії податкових органів та платників єдиного податку. В рамках реалізації ефективної кадрової політики рекомендовано активізувати роботу із закладами вищої освіти щодо підготовки та перепідготовки кадрів, які відповідають вимогам автоматизованого податкового контролю, що дозволить забезпечити підвищення ефективності податкового контролю та ефективне консультування платників податків.

11. Узагальнені критеріїв оцінювання ефективності та якості

адміністрування єдиного податку, що також дозволять аналізувати зміни якості адміністрування, рейтингувати податкові органи, підвищити якість цього процесу. Також обґрунтована необхідність моніторингу фінансово-господарської діяльності платників єдиного податку – юридичних осіб, в рамках запропонованих етапів, на кожному з яких виділені відповідні заходи та результат його реалізації. Наведені критерії, на основі яких платник єдиного податку може самостійно оцінити ймовірність включення в план перевірок платники податків. Застосування цих критеріїв дозволить виявляти платників єдиного податку з високим ризиком вчинення податкових правопорушень.

12. З метою підвищення податкового контролю запропоновано низку контрольних процедур на стадіях реєстрації, функціонування та припинення діяльності платників єдиного податку, що дозволить мінімізувати ризики реєстрації та обліку несумлінних платників єдиного податку.

13. З метою підвищення податкової культури суспільства, формування в податкових знань та правової свідомості, позитивного ставлення громадян до сфери оподаткування визначені рекомендації щодо проведення цілеспрямованої роботи з правового виховання майбутніх платників податків. Наголошено на важливості залучення громадськості до адміністрування єдиного податку шляхом їх участі у консультаційних органах, проведення громадських слухань, а також розглянута можливість запровадити податкову амністію платникам єдиного податку.

14. Охарактеризовані основні напрями вдосконалення адміністрування єдиного податку, виявлення і запобігання податковим правопорушенням в умовах діджиталізації суспільства, окреслені переваги їх реалізації. Запропоновано акцентувати увагу на використанні штучного інтелекту, технологій блокчейну, гейміфікації, віртуальної реальності, розробці мобільного застосунку для платників єдиного податку, стимулювання електронних платежів. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності та автоматизації процесів комунікації платників податків з контролюючими органами, а також запобіганню та протидії правопорушенням у сфері оподаткування й адміністрування податків.

АНОТАЦІЯ

Січевська А.О. Адміністрування єдиного податку: сучасний стан та перспективи розвитку (на матеріалах ГУ ДПС у Чернігівській області).

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Облік і оподаткування». Національний університет «Чернігівська політехніка». Чернігів, 2023.

Досліджено сутність, функцій та принципи адміністрування податків і зборів, його місце у системі податкових відносин, охарактеризовані основні риси спрощеної системи оподаткування та особливості адміністрування єдиного податку. Розглянуто зарубіжний досвід адміністрування єдиного податку та ідентифіковані спільні риси його реалізації. Наведено процедуру адміністрування єдиного податку в Україні, особливості функціонування електронного кабінету платника податків. Визначені основні нормативно-правові акти, які регулюють питання оподаткування та адміністрування єдиного податку.

Охарактеризовані особливості діяльності, завдання та функції Головного управління Державної податкової служби у Чернігівській області, в тому числі в частині адміністрування податків і зборів, наведені основні показники його діяльності. Визначений порядок адміністрування єдиного податку в розрізі груп платників, зокрема, з урахуванням змін до чинного законодавства в умовах воєнного стану, наведена методика їх податкового контролю. Проаналізовано динаміку та рівень податкових надходжень до Зведеного бюджету України та Зведеного бюджету Чернігівської області, в тому числі щодо надходжень єдиного податку, визначені особливості його справляння в розрізі платників, сфер діяльності.

Розроблені пропозиції щодо вдосконалення процесу адміністрування єдиного податку в Україні, зокрема визначені стратегічні напрями забезпечення його ефективності на основі оптимізації процедур адміністрування єдиного податку та розвитку взаємодії податкових органів та платників єдиного податку. Сформульовані рекомендації щодо: оцінювання якості адміністрування єдиного податку на основі сукупності критеріїв; підвищення ефективності кадрової політики; моніторингу фінансово-господарської діяльності платників єдиного податку – юридичних осіб; критеріїв ризику вчинення податкових правопорушень; контрольних процедур на стадіях реєстрації, функціонування та припинення діяльності платників єдиного податку; залучення громадськості до вдосконалення адміністрування єдиного податку; підвищення податкової культури суспільства тощо.

Ключові слова: адміністрування, єдиний податок, платник податку, спрощена система оподаткування, податковий контроль, податкова декларація, податкова культура